

METAFORANING LINGVISTIKADAGI TASNIFI

Mirzayeva Dilshoda Ikromjonovna

Farg'ona davlat universiteti, Filologiya fanlari doktori, katta o'qituvchi

Xalilova Ra'noxon Qahramonjon qizi

Farg'ona davlat universiteti: lingvistika (ingliz tili) 2-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7306467>

Annotatsiya. Ushbu maqola o'z simvolologiyangizni o'qish va tushunish uchun shaxsiy metafora va belgilaringizdan foydalanishni o'rganish haqida. Sizning metaforalaringiz o'zingizni bilish va hayotingizni yangicha tushunish imkonini beradi. Quyidagi bayonotdagi tavsifning boyligiga e'tibor bering: "Mening g'azabim yo'lbars bilan raqsga tushishga o'xshaydi. Men hozir hammasini ko'raman, xona, qandil, musiqani eshitaman, raqs maydonchasida boshqa juftliklar o'rtasida aylanib yurganimizda yuragim urishini his qilaman ... Men chekkadaman. hayot va o'lim haqida."

Kalit so'zlar: metafora, amfora, birikmalar, tushuncha, simvollar, tuyg'u ifodalari.

КЛАССИФИКАЦИЯ МЕТАФОРЫ В ЯЗЫКОЗНАНИИ

Аннотация. Эта статья посвящена тому, как научиться использовать свои личные метафоры и символы, чтобы читать и понимать собственные символы. Ваши метафоры позволяют вам познать себя и понять свою жизнь по-новому. Обратите внимание на богатство описания в следующем утверждении: «Мой гнев подобен танцу с тигром. Теперь я все вижу, слышу комнату, люстру, музыку, чувствую, как бьется мое сердце, когда мы двигаемся между другими парами на танцполе... край. жизнь и о смерти."

Ключевые слова: метафора, амфора, соединения, концепты, символы, эмоциональные выражения.

CLASSIFICATION OF METAPHOR IN LINGUISTICS

Abstract. This article is about learning to use your personal metaphors and symbols to read and understand your own symbology. Your metaphors allow you to know yourself and understand your life in a new way. Note the richness of the description in the following statement: "My anger is like dancing with a tiger. I can see everything now, I can hear the room, the chandelier, the music, I can feel my heart beating when we move between other couples on the dance floor ... I am on the edge. life and about death."

Key words: metaphor, amphora, compounds, concepts, symbols, emotional expressions.

KIRISH

Metafora ajralmas hisoblanadi. Biz metaforasiz gapira olmaymiz. Biz metaforasiz o'ylay olmaymiz. Va biz hech qachon metaforasiz ongli mavjudotlarga aylanmagan bo'lardik. Tilimiz metaforalarga to'la. Kundalik suhbat bo'yicha so'nggi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, biz daqiqada to'rtta metafora ishlatamiz. Nega bu statistika hayratlanarli? Chunki biz ishlatadigan metaforalarning aksariyatini bilmaymiz. Metafora fikrlash va gapirish uslubimiz uchun shunchalik muhimki, bizning ongimizda faqat aniqroqlari qayd etiladi: Men abadiy g'isht devoriga yuguraman. Men dunyoni yelkamda ko'tarib yuraman. O'ylaymanki, men siqilyapman. Men tunnel oxirida yurug'likni ko'raman.

Bu iboralar metafora ekanligi aniq. Biz bilamizki, haqiqiy g'isht devori yo'q, ma'ruzachi Atlas yoki tuxumga aylanmagan va ular haqiqiy tunnelda emas. Buning o'rniga bizda ushbu

iboralarning majoziy xususiyatini qayd etadigan va ularni tajribaning o'zi emas, balki tajribaning ramzi sifatida qabul qiladigan ichki mexanizm mavjud. Biz intuitiv ravishda bilamizki, kundalik narsalar va xatti-harakatlar (devorlar, yugurish, elkalar, dunyo, yorilish, yorug'lik va tunnellar) boshqa tajribalarni ifodalash uchun ishlatiladi: taraqqiyotning etishmasligi, haddan tashqari mas'uliyat, istalmagan ruhiy holat va umid topish.

METOD VA METODOLOGIYA

Metaforalar boy tasvirlarni va tasvirlangan narsaning his-tuyg'ularini uyg'otadi. Ular bitta fikrni yoki butun umr tajribasini yorqin ifodalashlari mumkin. Garchi ko'pchilik tilshunoslar ularni "shunchaki obrazli" deb rad qilgan bo'lsalar ham, bugungi kunda ular so'zlovchi idrokining o'ta to'g'ri tavsifi sifatida qabul qilinadi. Muammolarimiz, his-tuyg'ularimiz, istaklarimiz, munosabatlarimiz - biz uchun eng muhim narsalar haqida gapirganda, tajribamizning chuqurligi va murakkabligini tasvirlash uchun metaforadan foydalanish ehtimoli ko'proq.

Jorj Lakoff va Mark Jonsoning aqlni kengaytiruvchi "Biz yashayotgan metafora" kitobida ular shunday deydilar:

"Metaforaning mohiyati bir turdagi narsani boshqasi nuqtai nazaridan tushunish va boshdan kechirishdir."

Bizga bir qancha sabablarga ko'ra bu oddiy ta'rif yoqadi. Birinchidan, u metafora tajribaning muhim mohiyatini qamrab olishini tan oladi. Misol uchun, bizning mijozimiz o'z holatini shunday ta'riflaganida: "Men kislorodsiz suv havzasidagi oltin baliqdek havoga chiqishga majbur bo'ldim", deganida, uning behudalik hissi va yaqinlashib kelayotgan halokat hissi bir zumda ayon bo'ldi. Ikkinchidan, ta'rif metafora o'zimizni, boshqalarni va atrofimizdagi dunyoni tushunishning markazida bo'lgan faol jarayon ekanligini tan oladi. Uchinchidan, bu metafora og'zaki ifodadan ko'ra ko'proq bo'lishiga imkon beradi. Metafora imo-ishoralar, tovushlar, predmetlar va tasvirlar orqali ham noverbal tarzda ifodalanadi. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, odam nima desa, qilsa, ko'radi, eshitadi, his qiladi yoki tasavvur qilsa, boshqa tajribani ifodalovchi metafora bo'lish potentsialiga ega.

TADQIQOT NATIJALARI

Mahalliy va xorijiy olimlar (N.D. Arutyunova; A.N. Baranov, V.G. Gak; Yu.N. Karaulov; V.N. Teliya; G.N. Sklyarevskaya; V.K. Xarchenko; J. Lakoff; M. Jonson; M. Tyorner, E. Makkormak), keng amaliy materialni jalb qilishni talab qiladi, bu ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi, bu metaforani kognitiv tilshunoslik nuqtai nazaridan o'rganish zaruratidan iborat, bu erda u ma'lum kognitiv tuzilmalar bilan bog'liq bo'lib, dunyoni bilish, ekstralingvistik voqelik va insoniy xususiyatlarni aks ettirishning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida qaraladi.

Arastu qisqacha taqqoslash sifatida metaforaning klassik ta'rifini berdi. Zamonaviy tilshunoslikda badiiy matnda metaforaning shakllanishi va ifodalanishi jarayonlari bilan bog'liq bo'lgan keng ko'lamlı funksional va pragmatik vazifalarni o'rganish uning lingvistik holatining turli tomonlarini aniqlashni oldindan belgilab berdi:

1) konseptual - "metafora printsip emas. g'ayrioddiy so'z qo'llanilishi, lekin badiiy dunyoni shakllantirish usuli. U she'riy qarashlar olamining subyektiv mazmunida individual ijodiy xususiyatlarni aks ettiradi";

2) sintaktik - "metafora - bu so'zning qayta ko'rib chiqilgan ma'nosida ko'rsatilgan narsa bilan qandaydir o'xshashlikka asoslangan ob'ektning xususiyatlari haqidagi bayonot", "metafora - pion

kabi 24 til va tafakkur birliklarida abadiy aql. Vestnik TSPI nutq predmetini ko'rsatishga mo'ljallangan aniqlovchi (tasviriy va semantik tarqoq) lug'atning uning xususiyatlari va xususiyatlarini ko'rsatishga mo'ljallangan predikatlar doirasiga ko'chirishdir";

3) semantik - "o'xshash bo'lmaganing o'xshashligi, keng ma'noda qarama-qarshi bo'lgan tushunchalarni aniqlash";

4) poetik – “metafora – tilning orzusi, orzusi” [7]; 5) ijtimoiy - "jamoat birlashmalari tizimi".

O'zaro ta'sir sifatida metafora tushunchasi. Maks Blek o'zining o'zaro ta'sir nazariyasini birinchi marta 1955 yilda "Metafora" maqolasida taqdim etgan (keyinchalik 1962 yilda "Modellar va metafora" kitobida qayta nashr etilgan) va keyinchalik "Metafora haqida ko'proq" maqolasida (Black 1993) kengaytirilgan. Blek metaforani ikki qismga ajratadi: tom ma'nodagi asosiy mavzu (Richards bu atamani tenor deb atagan) va metaforik yordamchi sub'ekt (mos ravishda vosita). Ham asosiy, ham yordamchi sub'ektlarning o'ziga xos kontseptual tizimlari ("umumiy joylar tizimi") mavjud, ular xususiyatlar va assotsiativ ta'sirlar to'plamidir.

So'nggi o'ttiz yillikdagi lingvistik tadqiqotlarning navbati nutqda tilning ishlashi, nutqda ma'noni shakllantirish va uzatish muammolariga olib keldi, bu uzoq vaqtdan beri o'rganilgan ko'plab hodisalarda yangi metafora qirralarini ochdi. Bunga psixologiya va sotsiologiyaning lingvistik muammolariga “kirib kirish” ham yordam berdi, bu esa nutq faoliyati bo'yicha bir qator fanlararo tadqiqot yo'nalishlarini yuzaga keltirdi.

MUHOKAMA

Darhaqiqat, men Uilyam Shekspirning "Siz yoqtirgandek" komediyasini o'qiganimda, u mashhur metafora yozgan edi: "Butun dunyo sahnadir va barcha erkaklar va ayollar shunchaki o'yinchilar ..."

“Metafora” so'zi qimmatbaho yog'lar va ziravorlarni saqlash, ularni bir joydan ikkinchi joyga olib borish uchun ishlatiladigan idish bo'lgan “amfora” bilan bir ildizga ega. Xuddi shunday, metafora ham qimmatli ma'lumotni saqlaydi va ularni dunyoviylikdan g'ayrioddiyga yoki haqiqatdan ham muqaddaslikka olib borish uchun tug'ma qobiliyatga ega.

Metaforaning o'zi biz "ramzlar" deb ataydigan bir qator o'zaro bog'liq komponentlardan iborat. Demak, metafora bir butun, timsol esa bu butunning bir qismidir. Masalan, “Men orqamni devorga mahkamlangandek his qilyapman” deganda uchta belgi (men, orqam va devor) nazarda tutiladi, to'rtinchisi (nima yoki kim “bosilgan” bo'lsa ham) nazarda tutiladi. "Inson va uning ramzlari" asarida Karl Yung ta'kidlaganidek, ramzda har doim ko'zga ko'rinadigan narsadan ko'ra ko'proq narsa bor va ramz qanchalik tasvirlangan bo'lmasin, uning to'liq ma'nosi tushunarsiz bo'lib qoladi: "Biz ramz deb ataydigan narsa atama, ism yoki hattoki. Kundalik hayotda tanish bo'lishi mumkin bo'lgan, ammo an'anaviy va aniq ma'nodan tashqari o'ziga xos ma'nolarga ega bo'lgan rasm. Bu noaniq, noma'lum yoki bizdan yashirin narsalarni nazarda tutadi ". Ramz bilan qanday munosabatda bo'lishimiz juda muhim. Davlat bayroqlari yoki diniy piktogrammalar kabi belgilar umumiy madaniy ma'noga ega bo'lishi mumkin, ammo ular bilan shaxsiy aloqamiz ularga ahamiyat beradi. Garchi biz umumiy metaforalardan foydalanishimiz mumkin bo'lsa-da, ularni chuqurroq ko'rib chiqsak, har doim o'ziga xos shaxsiy ma'no paydo bo'ladi.

Bizning shaxsiy ramziyligimiz bizni tariximiz, ruhiy tabiatimiz, taqdir tuyg'usi va hayotimizning "noaniq, noma'lum yoki yashirin" jihatlari bilan bog'laydi. Ushbu simvolizm qanchalik ko'p o'rganilsa, uning ahamiyati shunchalik ko'p paydo bo'ladi va biz undan xabardorlik va harakat uchun qo'llanma sifatida foydalanishimiz mumkin.

XULOSA

Shuni xulosa qilib aytish mumkinki, bizning shaxsiy metaforalarimiz va ramzlarimiz dunyoni tushunishimizga yordam beradi. Ular hayotimizning eng sirli tomonlarini - muammolarimiz va ularning echimlarini, qo'rquv va istaklarimizni, kasalligimiz va sog'lig'imizni, qashshoqligimiz va boyligimizni, sevish va sevish qobiliyatimizni shakllantiradi. Ushbu tajribalar shakl berilsa va ramziy ko'rinish bilan ko'rilsa, ular kashfiyot va o'zgartirish uchun qulay bo'ladi.

Shuningdek, metafora muallifning tegishli muhitni etkazish va unutilmas tasvirlarni namoyish etish niyatida muhim rol o'ynaydi. Shu bois metafora o'quvchiga badiiy matnning ma'no va mazmunini ancha chuqurroq tushunishga yordam beradi. Tilni boyitishda metafora muhim ahamiyatga ega. Ular uni yanada yorqinroq va rang-barang qiladi. Metaforalar yordamida adabiy matn yanada emotsional, ta'sirchan, hayratlanarli va jonli bo'ladi.

REFERENCES

1. Jung, Karl, Inson va uning ramzlari, Pikador, London, 1964 yil.
2. Lakoff, Jorj va Jonson, Mark, Biz yashayotgan metaforalar, Chikago universiteti matbuoti, 1980 yil.
3. Abbasova, N. (2019). Using effective techniques for developing critical thinking of the learners while teaching english proverbs and sayings. Scientific journal of the Fergana State University, 2(3), 107-110.
4. Рахмонова, Д. М. МУЛОҚОТНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИКЛАРИ: ПРОФИЛАКТИКА ИНСПЕКТОРЛАРИНИНГ ДЕВИАНТ ХУЛҚ-АТВОРЛИ ФУҚАРОЛАР БИЛАН ИШЛАШ МУАММОЛАРИ. INVOLTA.
5. Rahmonova, D., & Boychayeva, D. (2019). TASK-BASED LANGUAGE TEACHING APPROACH IN ESP CLASSROOM. Theoretical & Applied Science, (12), 173-175.
6. Uzakova, L. (2021). О 'ZBEK VA INGLIZ NUTQIY ETIKETLARINING QIYOSIY TADQIQI. Scientific progress, 1(3), 213-216.
7. Uzakova, Q. Y. (2021). OLIY TEXNIKA TA'LIMI TIZIMIDA TALABALARINING KOMMUNIKATIV MULOQOT MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHNING DEONTOLOGIK ASOSLARI. Academic research in educational sciences, 2(6), 641-645.
8. Ravshanovna, G. N. (2019). TRAINING THE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO INNOVATION ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION SYSTEM. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12).
9. Ravshanovna, G. N., & Ahmadjanovna, E. T. U. (2021). Methodological characteristics of formation of tolerance skill pupils in primary school. ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL, 11(1), 1623-1628.
10. Ravshanovna, G. N. (2021). Methods of development tolerance skills pupils in primary school. ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL, 11(1), 1221-1224.
11. Ortiqov, R. (2022, June). STRUCTURAL AND SEMANTICAL FEATURES AND DIFFERENCES OF ORAL AND WRITTEN SPEECH. In INTERNATIONAL CONFERENCES ON LEARNING AND TEACHING (Vol. 1, No. 9, pp. 438-442).

12. Mirzayeva, D. (2021). PROVERBS AND SAYINGS AS A PRODUCT OF THE NATION'S COGNITIVE THINKING. In Multidiscipline Proceedings of Digital Fashion Conference (Vol. 1, No. 2).
13. Мирзаева, Д. И. (2017). АНАЛИЗ ДИСКУРСА УЧЕНИЯ И ИЗУЧЕНИЯ. Актуальные научные исследования в современном мире, (4-2), 73-75.
14. Mirzayeva, D. (2019). THE CONCEPT OF" FRIENDSHIP" IN UZBEK AND ENGLISH LINGUISTIC CULTURE. Мировая наука, (11), 29-32.
15. Mirzaeva, D. I. (2020). THE ROLE OF PAREMIOLOGY IN THE LANGUAGE SYSTEM. Scientific Bulletin of Namangan State University, 2(6), 245-251.